

Svartsjö slott på Färingsö utanför Stockholm, ett av André's smultronställen.

Här trivs André

André är fast medarbetare i Allt om Trädgård.

EN TRÄDGÅRDSNÖRDS BEKÄNNELSER

Vilken tur att Allt om Trädgårds expert André Strömquist fick sin kolonilott för ett par år sedan. Balkongen var sedan länge för trång för alla odlingar, och frustrationen växte. Skriver man en handbok för odlare behöver man faktiskt lite odlingsutrymme själv också. Vi träffade André för ett samtal om odling, kompost, liv och död.

Text: ELIN UNNES Foto: LENA GRANEFELT

Det här kommer att låta "pretto", men jag tänker mycket på döden, säger André Strömquist. Det är därför jag tycker så mycket om min kompost. Det finns inget annat ställe där det är så mycket liv som i komposten. Och då ser man ändå bara en bråkdel av organismerna som lever där. Det tycker jag är skönt att tänka på.

Han är solbränd och har kort, rufsigt hår. Ändå ser det ut som att han tittar lite under

lugg. Han skrattar ofta och kastar långa blickar mot sin stora kompost. Vi sitter i solstret på hans vackert frodiga kolonilott i Stockholm och pratar om döden. På bordet ligger André's första bok, *Odlarens handbok*, som kom ut i våras. Och trots att den utgör livets sista kapitel, upptar komposten det första kapitlet i hans bok. För i André's inspirerande odlingsvärld tar ingenting slut. Rabatten börjar med att näringsrik kompost beri-

kar jorden, och slutar sedan i komposten igen, där bortrensat material blir ny näring.

Till och med tiden är cirkulär för André, som också jobbar som byggnads- och trädgårdshistoriker. Vid hans grusgång står ett gäng höga **kejsarkronor** – girafflika utomjordingsväxter med en tuss brandgula klockor som vippar högst upp på en kal, grön stjälk. De är André's länk tillbaka till 1600-talets europeiska jetsjet. Växten är förökad genom del-

André har varit intresserad av växter och odling så länge han kan minnas. Hans pappa brukade kalla honom för Tjuren Ferdinand när han var liten...

ANDRÉ STRÖMQUIST

Ålder: 35.

Bor: Lägenhet i Stockholm och kolonilott utanför stan.

Yrke: Trädgårdsmästare och kulturmiljöspecialist. Fast medarbetare i Allt om Trädgård, gör bland annat Handboken. Har även skrivit boken *Odlarens handbok* (Norstedts, 2012).

Favoritblomma: Kejsarkrona.

Övrigt om André: Har varit domare i tv-programmet *Trädgårdstoppen*.

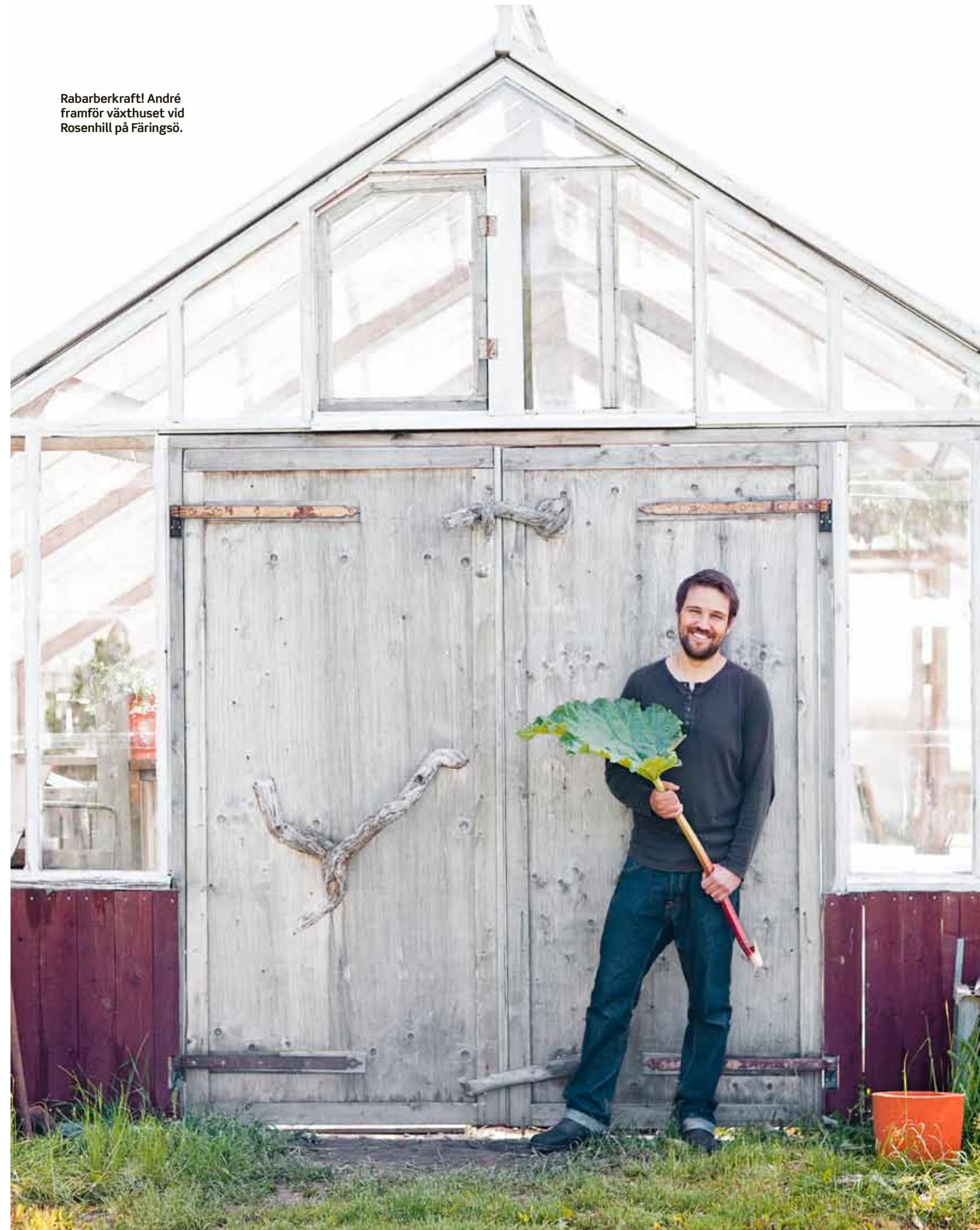
Trädgårdsredskap med gamla anor.

Odlar man sina egna grönsaker bär det sedan emot att köpa i affären.

Vacker miljö på Färingsö.

Rabarberkraft! André framför växthuset vid Rosenhill på Färingsö.

Det är en sådan häftig känsla att gå från köket och bara plocka in det man odlar.

ning – lök efter lök, år efter år – från samma individer som rika holländska handelsmän skrytplanterade i sina trädgårdar för hundratals år sedan.

En hel trädgård på balkongen

De excentriska blommorna har vuxit på kolonilotten i norrförort i två år nu. Innan dess spenderade André fyra plågsamma år med att försöka klämma in en hel trädgård på sin balkong. Frustrationen förvärrades när han började ge Allt om Trädgårds läsare handfasta trädgårdstips i artikelserien Handboken.

– Jag skrev för att andra skulle kunna odla och ha roligt, själv fick jag hålla till på den där lilla balkongen, skrattar André.

Under en period trädgårdspendlade han till pappas trädgård i Falun, bara för att ha någonstans att odla. Samtidigt var han en av domarna i tv-programmet *Trädgårdstoppen*, där Sveriges snyggaste trädgård utsågs. Till slut fick han nog av att leva genom andra och skaffade en kolonilott. Sedan dess odlar André mer grönsaker. Här, på den soliga delen, växer i snörräta rader frodiga **lökar**: **vittlök**, **schalottenlök** och **gul lök**, både avlånga och runda. Över dem vakar ett litet **mispelträd**

med köttiga, mattgröna blad och vita blommor. Frukterna skördas övermogna, först efter frosten, och ser roliga ut, små och bruna med en krater i ena änden.

– De kallas "aperöv" på danska, berättar André.

Hemodlat är gott!

Vi kliver runt på flisgångarna i köksträdgården och tittar på allt som växer och frodas.

– Det är en sådan häftig känsla att gå från köket och bara plocka in det man odlar, säger André. Det blir mycket godare också. Enda nackdelen med att odla sina egna grönsaker är när säsongen är över och man måste börja äta grönsakerna i kylskåpet igen. Då vill man inte ens ha några grönsaker.

André var 6 år när han satte sina första **kastanjer** hemma i Falun. När kastanjerna grodde och tog sig var han fast. Sedan dess har han varit odlingsintresserad.

– Jag har knappt förändrats. Jag har samma intressen som när jag var liten, jag lyssnar till och med på samma musik, erkänner André.

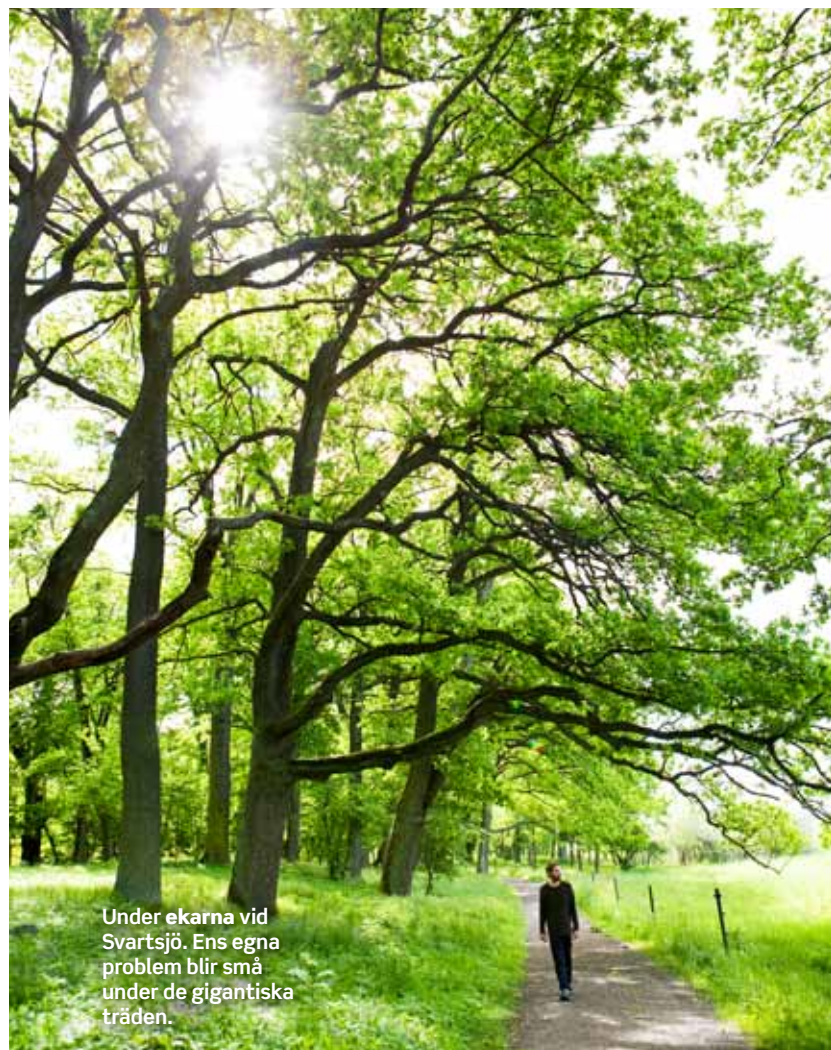
I samma ålder blev han intresserad av gamla hus. På bilsemestrar med familjen brukade han tvinga fram ett stopp så fort

KULTURSORTER KONTRA HYBRIDER

◆ Något som ger de flesta grönsaks- och historienördar fradga runt munnen och något vilt i blicken är diskussionen om gamla kultursorter gentemot nya hybrider. Kultursorter är frön som traditionellt odlats och samlats på gårdar runt om i Sverige. Hybriderna (du känner igen dem på förkortningen F 1 i namnet) har ofta korsats fram av stora företag som handplockat frögener och -egenskaper. André är ingen fundamentalist, han odlar båda frösorterna.

– Fördelen med F 1-hybrider är att de är så enhetliga, att allt blir skördeklart samtidigt. Nackdelen är att man som fritidsodlare ju inte vill att allt ska bli skördeklart samtidigt. Då är det bättre att i stället odla sorter där man kan skörda lite och ofta under längre tid.

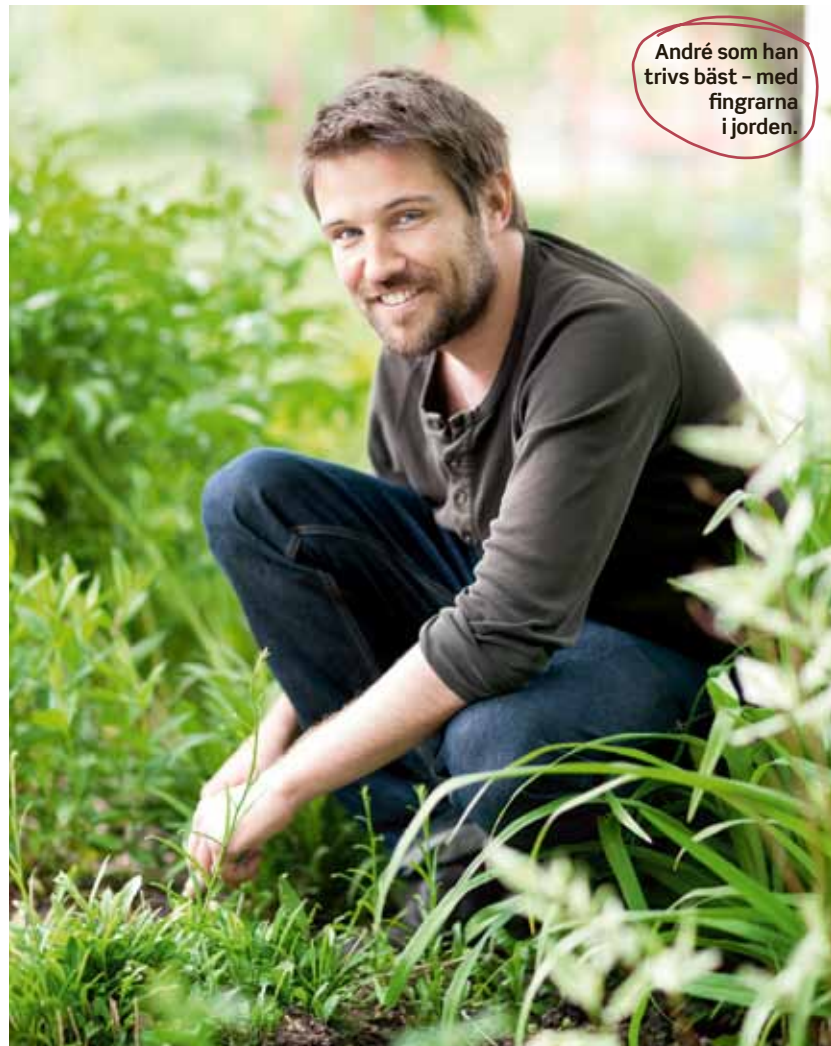
– Kultursorterna är ofta väldigt väl anpassade till en viss jord eller ett visst lokalt klimat. Dessutom är det en skön känsla att odla dem! Själv skulle jag gärna testa **potatislök**, som delar upp sig i flera när man satt den, precis som **potatis**. Det finns en från Leksand till exempel, och eftersom jag är från Dalarna skulle jag gärna vilja ha just den.

Under ekarna vid Svartsjö. Ens egna problem blir små under de gigantiska träden.

Lövkyrkan av lindar planterades vid Svartsjö redan på 1770-talet.

André som han trivs bäst - med fingrarna i jorden.

Kristina-linden planterades redan på 1620-talet, troligen av Gustav II Adolf. Statyn sägs ha blivit beställd till Drottningholm, men ratats och sedan hamnat på Svartsjö slott i stället.

André älskar gamla äppelträd och tycker inte att man ska ta bort dem även om de slutat ge frukt.

Bondbönorna ska få mer plats.

Linné-tagetes är en gammal svensk kultursort som härstammar från Carl von Linnés egen trädgård.

FEM SNABBA MED ANDRÉ

Din roligaste trädgårdshistoria?

– Jag tycker att det är väldigt roligt att Gustav III lät sin balettskräddare sy upp kläder till herdefamiljen han hyrt till Drottningholmsparken. De hade som uppgift att gå runt där och valla får, för att det skulle bli mysigare i parken.

Vad borde vi lära oss av trädgårdshistorien?

– Jag kan tycka att vi borde använda oss mer av platsen, det blir finare om man använder sig av de förutsättningar som finns när man anlägger sin nya trädgård.

Vem är din odlingsförebild?

– Monty Don från det engelska tv-programmet *Världens trädgårdar* (Kunskapskanalen). Han brinner för sina odlingar och tycker inte att ekologi är något konstigt, bara det mest naturliga sättet att odla på. Dessutom är han trädgårdshistoriker. Och så har han ingen trädgårdsutbildning, jag har nästan ingen heller. Jag menar inte att racka ner på dem med utbildning, men man måste inte ha utbildning. Jag hade tvåa både i svenska och historia, nu jobbar jag både som skribent och med historia...

Har du gröna fingrar? Av naturen liksom?

– Det finns inga gröna fingrar av naturen. Man måste bara lära sig. Man måste veta vad man gör. Annars funkar det inte.

När blir din trädgård klar?

– Aldrig. Trädgårdsarbetet blir aldrig klart. Det är det som är så skönt.

Jag tycker ofta bättre om ruiner än om välbevarade platser.

han såg en ruinkringla vid väggkanten.

– Till slut försökte mina föräldrar distrahera mig om de upptäckte en gammal kyrka vid horisonten.

Efter gymnasiet valde André en ettårig trädgårdsmästarutbildning. Numera jobbar han även som kulturmiljöspecialist, med att återställa medeltida kyrkogårdar i Uppsala. Och han älskar fortfarande ruiner.

Svag för ruiner

– Man kan stå i en trädgård, som den vid Svartsjö slott på Färingsö utanför Stockholm till exempel, som är en trädgårdsruin. Platsen finns där, och det finns ganska tydliga spår kvar. Men hur mycket man än försöker kan man aldrig förstå helt hur det en gång såg ut. Man kan aldrig komma dit, trots att man står på exakt samma plats. Jag gillar den känslan, jag tycker ofta bättre om ruiner än om välbevarade platser.

Kungar och annat fint folk har bott på Svartsjö slott sedan 1300-talet. På 1800-talet avsåg sig Oscar II slottet, för att få mer pengar över till Drottningholm. 1891 gjordes slottet om till tvångsarbetsanstalt. Trädgården har skötts av interner sedan dess, och numera ligger den

öppna anstalten Svartsjö tvärsöver gatan. Trädgården och slottet är två av Andréns favoriter. Spåren i trädgården leder tillbaka till 1600-talet, minst. André pekar ut kristinalinden, ett enormt träd som planterades på 1620-talet, antagligen av Gustav II Adolf.

– Man kan haka upp sig på sig själv så mycket. Men så tänker jag på att det där trädet stått där så länge, och då känns det som att döden inte spelar så stor roll längre. Då betyder ju ingenting någonting längre.

Ett bevis på Andréns odlingskunskap är ett gigantiskt **kungsljus** som står i ett hörn av kolonilotten. Kungsljus är mäktiga växter med stora, ludna blad. Men det här kungsljuset är inte bara mäktigt, det ser ut att ha vuxit upp vid ett kärnkraftverk. Det är det största kungsljus jag sett. André är generös med trädgårdstips och avslöjar gärna hemligheten, att blomman fått sig ett par pottor. Guldvatten – urin på lekmannaspråk – är en mycket kraftig näringskälla.

– Jag brukar tänka på det när jag tittar på Nobelfesten, med de stora, prunkande blomsterarrangemangen. Alla tycker att natur och blommor är så oskyldiga. Men jag vet vad de där blommorna egentligen gillar! ●